

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**JĘZYK KASZUBSKI
POZIOM ROZSZERZONY**

**PRZYKŁADOWY ZESTAW ZADAŃ
DLA OSÓB Z AUTYZMEM, W TYM Z ZESPOŁEM ASPERGERA (A2)**

Czas pracy: 180 minut

GRUDZIEŃ 2013

Zadanie 1. (13 pkt)

Jan Piepka (1926-2001), piszący często pod pseudonimã Staszów Jan, debiutował w latach pięćdziesiątch XX wieku. Wsztółcony w polschi szkòle, robił jakno szkólny. Běl ùtwórcã swiãdnym swòjégò warsztatu. Twórzil lëteraturã w òbëdwùch rodnëch mòwach. Pòlskòjãzëcznë dokazë to we wikszoscë proza, jakã òdznôczô òsoblëwi talent narracyjny ùtwórcë. [...]

Pierszi zbiér wiérztów i krótczych ùtwórów písónëch prozã w jãzëkù kaszëbsczim, wëdóny pòspólnò z Léonã Ropplã w tomie pt. „Nasze stronë”, ùkôzól sã w rokù 1955. Ódnã nazëwelë Staszówégò Jana „pòetã naszich stron”. I chòc głównym pòlã jegò dziejaniò bëła proza, òsta pò nim téz bógatò lirika pòlskò – i kaszëbskòjãzëcznò, a nawetka binowë òbrôzci. [...]

Pòezjò Jana Piepki wcyg òdwòliwò sã do kaszëbsczégò kròjòbrazu i w òpiarcym ò jegò elementë pòtrãcywò rozmajité strënë wseczëców, wëdobiwajacë na dzëny wid subtelnoscë serca. Wëdòwò sã, że te wseczëca sã cëlowò ùkriwóné, dlòte nié òne sã bòhatërama wiérztów; sã nima: „Òpùszczonò chëcz”, „Kwiòtk”, „Kania”, „Sniég w òknie” – na co wskazëjã same titlë wiérztów. [...]

Nawetka we wczesnëch wiérztach Staszów Jana letkò mòze zauwazëc dozdrczeniałosc pisarskã i jegò òsoblëwã, pòetickã filozofiã. Trescë jegò wiérztów wërôzajã przëzëca i wseczëca ùniwersalnë, a równoczasno sã baro òsobisté, jintimné. [...]

Ju we wczesnym – i tim barzi pòzniëszym – ùtwórstwie Piepki dozdrczec mòze sprawnosc w materii pòeticczégò słowa i słowa kaszëbsczégò. Wiérztë wëdòwajã sã kòlibac letkòscã, równoczasno w dobòrze warstwë słowny, rimów, w spòsobie bùdowaniò atmòsferë widzec je szëkòwnã robòtã pòetë. Zadzëwòwanié nad kaszëbsczim kròjòbrazã, miłota do rodzynnëch stron w wezdrzenim Jana Piepki nie je banalnym pòwtòrzeniem schematu. Miòł òn swòjã kòncepcjã wëzwëskaniò zwëczajnoscë. Òdwòliwanié sã do kulturowi tradicji òdbiwò sã tuwò w baro delikatny spòsób, a swòjã jindividualnosc, skriwajacã glãbòkã mësl i wseczëca za pòzòrno prostim słowã, pòeta rozmiòł zacëchòwac w czile prostëch zdaniach wiérztë.

Zadanie 1.1. (3 pkt)

Jaczé ôrtë ùtwórstwa òstalë pò Staszków Janie? Wëliczë trzë zortë.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (1 pkt)

Nôwôźniészim tematã pòezji J. Piepzi je

- A. historiô
- B. kaszëbsczi krôjmalënk
- C. jinô pòezjô
- D. przinëdnôta

Zadanie 1.3. (2 pkt)

Co sã gôdô w teksce na témat wsczëców w pòezji Staszków Jana? Pòdôj dwie infòrmacje.

.....

.....

.....

.....

.....

Ten referat mdze pò kaszëbskù. Rozpòwiôdanié ò kaszëbsczi kùlturze pò pòlskù, czë w jinym jãzëkù bëlobë jak chwôlenié ùmarlégò nad jegò zarkã. A czas je nôwëzszi, zëbë ò naszich sprawach gadac pò naszémù. Chcemë sami sã achtnãc. Ùczestnic naszã kùlturã, jaczi spòdlim je prawie jãzëk.

Kaszëbskô kùltura – Jakô òna je? Farwnô. Bòkadnô w zortë. Bògatô lëdzczim ùtwórstwã. Jakùz jã prosto òpisac...?

Zacnijmë tej òd ti materialny. To, co òsta pò naszich starkach i wszëtczich pra- je w mùzeach, regionalnëch przëszkòłowëch jizbach i w skansenach, chòcbë we wdzydzczim czë w Klukach abò w Nòdolim. Mòże to òbezdrzec, dotknãc. Przeczëtac ò tim. Chãtno kòrbiã ò tim etnografowie, historicë i òprowòdzajãcy turistów. Niehc te specjalno tedë zgłãbiwac...

Co z tegò wëzwëskiwómë dzysò? Nié za wiele. Technika szła tak do przòdkù, że stòré riwë, maszinë do draszbë czë rozwerczi nijak sã nie przëdòwajã. Równak mòdło bûdowaniò chëczów, jich wëzdrzatk tej-sej mòże nalezc. Òblòkóné sã òdswiãtné ruchna (chòcò jak òne pò pròwdze wëzdrzãlë czedës – tuwò sã przënòmni dwie szkòlë: Teresë Lasowi i Frãczëska Kwidzyńszëgò...). Wësziwë kaszëbsczë sã wcyg módné. Wiòlgò w tim zasługa chòcle Édmùnda Szëmikòwsczëgò – òrganizatora kònkùrsu wësziwù w Lëni i tëch twórzãcëch kòla wësziwù w całim regionie. Tobaka i rodzi do ni mają sã wcyg dobrze. Chmielëńszë mésterstwa w zażiwanim tobaczi jész w tim pòmògajã.

Kaszëbskô jòda òsta wcygnionô na listã minystra gbùrzëznë i wejle, plinçe mają ju swój atest... Na szczescé chleba ze szmòlcã jész eùropejsczë przepisë nie dosyglë... Jész. Wëcygnioné z szurków szlòpë przëdãlë sã w pòsobnëch miónkach – w Òstrzëcach.

Na Nordze nie zabëlë ò bôtach. Nié wszëtkò Eùropejskô Ùniò ju zezłómòwa... Òrganizowóné sã Kaszëbsczë Bòtë pòd Żòglamë i coroczne pielgrzimczì na bôtach do Pùcka, a téz z Nòdola do Żarnówca. [...]

Hewò przechòdómë ju pòmału do kùlturë niematerialny. Fana póczi co łączy Kaszëbów. Coròz wiãcy lëdzy wié, co to je. Pòrà lat temù, czej bürméster Albin Bichòwsczi wëwiesył w Żukòwie pierszi rôz kaszëbsczë fanë niejedny pitelë: je chto ùmarłi? Abò: co tu robi niemiecckò flaga? Grifë mómë w pòrà òdmianach. Jak chto chce: z jednym ògónã, z dwùma... Pòmału dochòdzy do nas, że Kartuzë nie sã kaszëbską stolëcã. Je wiedzec, że to Gduńsk. Ò tzw. kaszëbsczim himnie nie chcã sã wëpòwiadac. Czas pòkòże.

[...]

Ùstawa ò nôrodnëch i etnicznych miészëznach i regionalnym jãzëkù dała nama, Kaszëbama wielné nôrzãdla. Dzel z nich jesmë ju wëzwëskelë, wezmë chòc dwajãzëczné tòblëce. [...] Rzeknieta, że nie je zle. Że jész wcyg dërchómë... Pòwiéta, że ùczimë naszëgò jãzëka w szkòlach. Że pòrànòscë tësacy dzòtk sã ùczy kaszëbsczëgò w spòdlecznych szkòlach, gimnazjach i liceach. Że je kaszëbistika... Wszëtkò to pròwda. Ale państwò pòlszczë wiele doklòdò wiãcy dëtk, bë tak bëło... Żëbë zachãcëc samòrzãdë – dajã wiãcy. [...]

Zadanie 1.4. (1 pkt)

Jaką funkcją w kulturze przepisuje autor językowi?

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.5. (3 pkt)

Napisz w 3 punktach uzasadnienie węgłoszeniô przez referenta tekstu pò kaszëbskù.

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 1.6. (1 pkt)

W czym pòmôgają chmieleszczé mésterstwa w zaziwnim tobaczi?

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.7. (1 pkt)

Wskażë adresata tekstu T. Fópzi.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.8. (1 pkt)

Wëjasnij fùnkcje retoricznëch pëtaniów ùżëtëch w wëpòwiescë T. Fópzi.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Przetłumacz tekst na język kaszubski.

„Napisac dokôz... Jo, to sã tak fëjn gôdô, napisac. Leno dze zatacëło sã no òsamãtoné natchnienié? Je òno w tasce kawë? Kòl bezrozëmnégò ùklôdaniô pasjansa w kòmpùtrze? Midzë słowama w gazéce? W cygaretowim dëmie? W jednym a drëdżim nórce, czej sznëkrëjesz za nim pò mieszkanim? W przecyganim czasu òddaniô tekstu?

Chcącë nie chcącë mùsz je zacząc. Nôlepi òd słowa, pierszégò słowa. Ną razą pierszim słowã je *docz*.

Docz?

Na cëz, za czim, pò co? Pëtania ò cwëk pisaniô pò kaszëbskù. Wiele lëdzy to przeczëtô?

[...] Kò lepi pisac pò pòlskù, abò pò francëskù, anielskù... chińskù.

Natëchstopach mùsz wënëkac zwątpienié, zabic w se ną ùkôzkã Niewôrto! Czëtińc wiedno sã naléze, jak nié za zëcô, to pò smiercë... (Wiém, wiém, sława pò smiercë, marnô to pòcecha, ale dlô dzôtków, wnuków to cë ale mdze bôkadny spòsób!)

PRZEKŁAD

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Możesz kontynuować na następnej stronie.

Lined writing area with 25 horizontal dashed lines.

Zadanie 3.

Wybierz jeden z dwóch poniższych tematów i napisz wypracowanie. Na napisanie wypracowania masz maksymalnie osiem stron.

Temat 3.1.

Nie ma Kaszub bez Polonii a bez Kaszub Polski. Rozważ znaczenie słów Hieronima Derdowskiego w oparciu o załączony tekst i inny tekst kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Dobrzewińszci: Do śmierci nie zabôczta, że wa jesta Kaszëbi! Nie wstidzta sã nigdë swégò pòchòdzeniô, swich strón, staroswieccich swich strojów i zwëków, a ju nigdë przenigdë nie wstidzta sã pò kaszëbskù gadac, chòcbë za to z waju smiôc sã i wëszczerczac mielë. Bò i nasza kaszëbskô pò starkach w spòdkù [erbòwónô] mòwa kaszëbskô, je téz snôzô, tak snôzô, jak snôzô je ji sostra pòlskô mòwa, w chtërny ksądz nóm kòzanié w niedzielã prawi!

Żebë wa sã miała swégò kaszëbstwa rôz zaprzec, to jakbë krew z wajégò serca wësza! Nié sama krew! I dësza z waj wińdze! I Pòlskô z waj wińdze, jakò że kòzdi dobri Kaszëba je dobrim Pòlôchã!

Terô wiéta, czim wa jesta i jacé są waji òbòwiazczci. Taczima òstańta! Taczima niech téz bądą waji dzecë, chtërne Bóg wama dô, a më stòri, zamknimë spòkójno òczë na wieczny òdpòczink ...

A czejbë rôz wama za dzyw mielë wzac, zësta tak dësza, sercã kòchającym przëlã do wszëtczégò, co nasze je, a më dôwno bądemë ju w trëmie, tej przëpòmniata sobie, co wama niebòszczëk tatink Dobrzewińszci rzekł, czej òn waji dwòje zarãcziwól.

Temat 3.2.

Dokonaj interpretacji porównawczej podanych utworów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Wojciech Kiedrowski

Glęchi a ślepi

Skòwronk pòrènczny
Kùkówczy òdliczónka
A të nie czëjesz

Słũaca cepelkò
Jaskùłczy deszcz òb wieczór
A ce nie rëszò

Barométer z gnôtów
Baba z bôta na sztrądze
Sã nie czerëjesz

Arkùn na mòrzu
Piôsk w òczë, cëgón doma
Dlò ce jakbë nic

Szmërganié biédë
Dzecuszka rëczący chlëch
Stojisz pòkójno

Cemnose bliżà je
Chòrosc nad chòroscama
Ùmarli za zëcò

Tomôsz Ūrbańszci

Jiscënk Arimana

Jò jem dëchã wajich nocy
Czedë spik òbjimò mëslë
Jò sedzã cëchò przë wajich łózkach
I płaczã
Bò nick sã wama nie snije
Chòdzyta le w tã a nazòd
A w òczach ni ma skrë
Co jò bë mógl zgasëc
Jem pòsążkã
Fòlkloristiczną atrakcëją
Wińdzta wa büten
Büten szëkù

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for writing.

Możesz kontynuować na następnej stronie.

A series of horizontal dotted lines providing a writing area for the student. The lines are evenly spaced and cover the majority of the page.

Możesz kontynuować na następnej stronie.

Dotted lines for writing.

BRUDNOPIS
(nie podlega ocenie)